

האש הינונית

ה"אש היונית" זכתה לכינוי זה על שהומצאה בין היוונים, ע"י קליניקוס הארדיכל, ליד העיר הליופוליס שבסוריה בימי קונסטנטינוס בֶּרְפָּטוֹס * וכן על שבמשך רבות בשנים היו היוונים העם היחיד ששמר לעצמו את השימוש בה, ורק לעתים נדירות מאוד מסר אותה גם למי שהוא מבעלי-בריתו. לדברי אננה קוקמנה **, היתה אש זו נעשית מכופר ומיני שרף-עצים אחרים, בלולים בגפרית ומחונים יחד לתערובת אחת.

המחבר של "דברי ימי ירושלים", דף 1167 מדבר על שמן כחלק מן התרכובת, עכ"פ הוא קורא בשמו באמרו: "שמן מצית", שמכנים אותו בשם "אש-היונית". יתכן ואין זו אלא הנֶפֶטָה, שלדברי פרוקופיוס, בספר הרביעי של "מלחמת הגותים" אשר לו, פרק 11, נקראה בפי היוונים "אש-מדי". פרוקופיוס מספר, שתרכובתה של אש מלאכותית זו הכילה תערובה של נפטה בגפרית וביסומן. ונצ'יו בירינגוצ'ו מנה, בספר העשירי של "פירופכניקה", פרק 9, את כל החומרים הנופלים חלק בזיקוקי-האש, המלאכותיים בהם השתמשו היוונים להעלות באש את אניות האויב.

דרכי השימוש של היוונים באש זו במלחמתים היו שתיים: האחת — ע"י ספינות מלאות אש זו, שנקראו "ספינות-אש", אשר הושמו לבין האויב וכך שילחו אותו באש. ב"ספינות-אש" השתמשו עוד בתקופה שקדמה למלכות הקיסר קונסטנטינוס בֶּרְפָּטוֹס, כי תאופנס מוסר לנו, בדף 100, שבימי מלכותו של ליאון הגדול, שרף גֶנְרִיק *** מלך אפריקה, את כל הצי היווני באמצעות אניות מעוגות עצים יבשים וחמרים מתלקחים אחרים שהשימן במורד הזרם. והדרך השניה — ע"י אש מלאכותית בחרטומי אניות אלה; אש זו היו נותנים לתוך גלילי נחושת ודרכם הפיחה לתוכי אניות האויב.

אשר לשימוש באש-היונית במלחמות-יבשה, היו פני הדברים שונים; אז היו מציידים את התילים בגלילי נחושת, ודרכם הפיתו הללו את האש באויב. יש והיו מטילים חיצו ברול חדים, מכוסים ארד, משוחים יפה בשמן ומכופרים, ובאלה היו מציתים את המכונות. זואנביל **** מספר על אש זו לאמר: "והם פתחו עלינו באש מהירה מאוד, בכדורים עשויים אש-יונית". יש והיו נותנים אש זו לתוך כדים וסירים, ויש והיו משלחים אותה מחוץ מקלעי-אבנים גדולים (קספולמות) ובליסטראות-יד (אֶרְפֶּלְטִים). אלברט איש-אאכן ***** פרק 5, מעיר ש"מים לא יכבו סוג אש זו"; אולם היו חמרים אחרים לכבויה, החומץ והחול. ו'קדה-יומרי ***** 1.3, פרק 84 מוסיף על חמרי הכיבוי את השחן; וקינמזס ***** מספר שלעתים קרובות היו עוטפים את האניות ביריעות-כד טבולות בחומץ, למנוע מהן את תוצאות פגיעתה הרעה של אש זו.

(לפי Knapsack, ("התרמיל") קובץ קריאה לאנשי-צבא, בעריכת הרברט ריד)

* קונסטנטינוס ד' פוגונט ("בעל הזקן"), קיסר ביזנטיה במאה השביעית. בחקופת מלכותו חל המצור, בן שבע השנים, על קונסטנטינופול (672—678) ע"י הערבים, והבירה ניצלה הודות להשמדת הצי הערבי ע"י האש-היונית. — המער.

** נסיכה — סופרת ביזנטינית, במאה הי"ב. — המער.

*** גנוריק, מלך הונדלים, חי במאה החמישית. הצי היווני שהושמד על ידו נשלח נגדו אל חופי אפריקה, ע"י ליאון הראשון, שליט הקיסרות הרומית-המזרחית (הביזנטינית). המכונה כאן כסעות "הגדול" — כנראה, מתוך ערבוב פרשיות עם ליאון הגדול, אפיפיור רומי בימי בית הונדלים. — המער.

**** אביר ורושם רשימות (chronicler) צרפתי בן המאה הי"ג, איש מסעי-הצלב. — המער.

***** היסטוריון של מסע-הצלב הראשון (במאה הי"ב). — המער.

***** היסטוריון צרפתי בן המאה הי"ג, מאנשי מסע-הצלב החמישי. — המער.

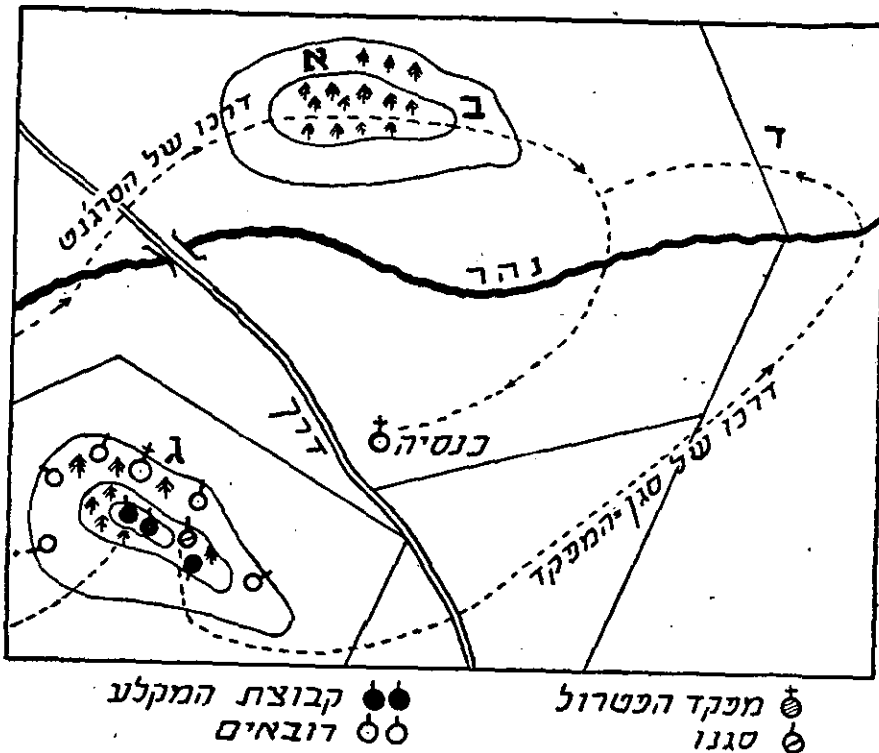
***** היסטוריון ביזנטיני מהמאה הי"ב. — המער.

תרגילי תבנית-בד

חזרת הפטרול

מטרת-התרגיל לטפח: — ניסוח-פקודות; נטילת אחריות; קבלת החלטות מיידיות. בתרגיל הקודם* השארנו את הפטרול בחורשה ע"י "ג" כשהוא צופה לעמדה "א". כדי לרענן את זכרונם של האנשים, וכדי לאפשר לאלה שנעדרו בשעור הקודם להתיימצא במצב, פתח את השעורך הפעם בסקירה תמציתית על הרפתקאות הפטרול בצאתו. סמן על התבנית את עמדת הפטרול ע"י חרוטי-עץ וע"י כך תנתן לך ההזדמנות להדגיש את פירושה ואת השיבותה של הגנה מכל-רוח (ראה במדשם).

הפטרול היית מחליט לעשות? הנח לחניכים להחליט על כך, ע"י שתשאל אנשים מספר לדעתם. התשובה הנכונה, שניתנת כמעט תמיד ע"י האנשים עצמם, תהיה: "הייתי בודק את החורשה ב"א". לא אסתפק בזאת שלא ראיתי ולא שמעתי דבר מכאן". אשר מסקנה זו, ושאל: "לשב עריכת הבדיקה, ההיית לוקח אתך את הפטרול כולו, או רק חלק ממנו? אחדים יאמרו: "את הפטרול כולו", אחדים — "את החוליה הרובאית בלבד", ואחדים ישיבו: "שלשה אנשים, או אף שנים, יספיקו". פתרונוך אתה צריך להיות מוכן עמך.

פתרונונו לבעיה זו, הוא, כי בשלשה אנשים יבוצע הדבר טוב מבכל דרך אחרת. אתה מנתח את דעותיהם אחת-אחת ושוכיח, כי אם ניקח את הפטרול כולו אזי נפסיד את תמיכת המקלע, היות ונישאהו עמנו. כן אנו מפסידים או את הבסיס, אשר אליו נוכל לסגת בשעת צרה. כן יקשה יותר להביא את כל האנשים בשלום עד לחורשה, משלהביא לשם

"הנה, הפטרול שהה כאן. זה כשעה ומחצה ולא ראה ולא שמע דבר. מתברר לך איפוא כי היות והולכת וקרבה העת לחזור, הרי שאם ברצונך להיות בחזרה בשעה 19.00 עליך לעשות מה ובהקדם. מה בתורת מפקד

(* ראה — "צאת הפטרול" מערכות כ"כ"א, עמ' 119. המער.